పతితులు

వెనక్కి తిరిగి చూచుకుంటే నాకు ఒకటి అనిపిస్తూవుంది. దురదృష్ట జాతకులకు ఎవ్వరూ సహాయం చెయ్యలేరు. ఎవరన్నా సహాయం చెయ్యదలిస్తే ఆ దురదృష్టం వారికికూడా అంటుకోవటం మాత్రమే జరుగుతుంది. జీవితంలో ఏదో ఒక కారణంతో సంఘం హీనంగా చూడటం మొదలుపెడితే ఆ దృష్టిని ఏమి చేసికూడా ఒదిలించుకోలేం. ఒకప్పుడుపడ్డ మరక చచ్చేవరకు మరకగానే ఉంటుంది. అందుకనే ఆ మరకను తుడిచివేసుకోటానికి ప్రయత్నించటం తప్పేమో అనిపిస్తూ వుంటుంది కూడాను.

నేను వివాహం అంటే ఏమిటో ఎరగని కులంలో పుట్టాను. పెద్దలు ఆ కులాన్ని అలా వుంచారు. ఆ కులంలో భగవంతుడు నన్ను పుట్టించాడు. ఇటువంటి కులం ఒకటి లేకపోతే సంఘంలో కట్టుబాట్లు అనేవి లేకుండాపోయి, అవినీతి ప్రబలిపోతుందనే ఉద్దేశంతో నా కులం సృష్టించబడిందని ఇటీవల మతిమంతులు కొందరు చెప్పటం నేను విన్నాను. ఏమి న్యాయం! మిగిలిన సంఘాన్ని రక్షించటానికి– అవినీతిని ఒకచోట కుప్పగా పోగుజేస్తారా? ఆకుప్పనుంచీ వచ్చే దుర్గంధం మిగిలిన సంఘానికి కొట్టదూ? ఏదో ఒక నెపంతో మమ్మల్ని వున్నచోటే వుంచటానికి చేసే ప్రయత్నం ఇది. మేము వున్న స్థితిలో వాళ్ళ కుటుంబాలు వుంటే తెలిసొచ్చేది. ఇప్పుడు ఎట్లా తెలుస్తుంది? వాళ్ళు సుఖంగా వుండటానికి మేము శరీరాలను, జీవితాలను అమ్ముకొని సహాయ పడుతుంటిమి! మేమేమైతే వాళ్ళకేం?

మా ఇంటికి వూళ్ళోవున్న పెద్ద మనుషులు చాలామంది వచ్చిపోతూ వుండేవారు. మా అమ్మకోసం వచ్చే వాళ్ళలో శ్రీరంగం అనే ఆయన ముఖ్యం. మా అక్క పెద్దది అయింతర్వాత మా అక్కకోసం కొంతమంది పెద్ద మనుషులు వచ్చి పోతూండేవారు. మా అక్క అమ్మలాంటిది

కాదు. మొగవాళ్ళమీద, మమ్మల్ని ఈ స్థితిలో వుంచిన సంఘంమీద కసిగా వున్నట్లు ప్రవర్తించేది. మా అమ్మ మా ఇంటికి వచ్చిన వాళ్ళని గురించి ఇతరులకు తెలియనిచ్చేది కాదు. ఎవ్వరయినా అడిగినా, "ఆయన అలాంటి ఆయన కాదమ్మా! నేను ఆయన్ని చిన్నప్పటినుంచీ ఎరుగుదును. అందుకని అప్పుడప్పుడు వచ్చి పలకరించి పోతూవుంటారు" అనేది. "ఆయనెక్కడ? మనం ఎక్కడ? ఆయన మనలాంటి వాళ్ళ ఇళ్ళలో అడుగు పెడితేనే పావనం అవుతై" అనేది. నిజం చెపితే తనది ఏమో పోతుందని కాదు. ఏముంది మాకు పోవటానికి? సంఘం మాకు ఏమి మిగిల్చింది కాపాడుకోటానికి? నిజం తెలియనిస్తే ఆ పెద్దమనిషిని సంఘం తేలిగ్గా చూస్తుందనీ, ఆయనకు ఇబ్బంది కలిగించటం ఎందుకనీ అలా చెప్పేది. మా అక్క అలా చెప్పేది కాదు. తన దగ్గరకు ఎవ్వరన్నా వస్తే పనికట్టు కొని అందరికీ చెప్పేది.

"నిన్ను విడిచిపెట్టి వుండలేను" అన్నాడు "దానికి నేనేం చేసేది?" అనేది.

"నీవు నన్ను ప్రేమిస్తున్నావా?" అని అడిగాడు. "ఇతగాడితోనే వుండమని నా దేవుడు నా మొహాన రాసిపెట్టాడు కాబోలు" అనేది.

"నీ శరీరం కాదు, నీ హృదయం నాక్కావాలి" అన్నాడు. "వీళ్ళకీ వాళ్ళకీ; హృదయం యిచ్చుకుంటూ కూర్చోవడం కంటే నా కింకేమీ పనిలా?" అనేది.

ఏదో ఒక ఉపాయంతో వచ్చి వెళ్ళినాయన కుటుంబానికి ఈ విషయం తెలిసేటట్టు చేసేది. మా అమ్మకు ఈ పనులు ఇష్టంగా వుండేవికావు. కోప్పడేది.

"నేనేమీ అబద్ధం చెప్పలేదుగా!" అనేది అక్క.

"పదిమందికీ తెలియటం వాళ్ళకు ఇష్టం ఉండదే" అనేది అమ్మ.

"ఇతరులకు తెలియటం ఇష్టం లేని కుక్కల కొడుకులు నా ఇంటికి

ఎందుకు రావాలి?" అనేది అక్క. ఒకసారి వొక విచిత్రమైన సంఘటన జరిగింది. ఇన్నేళ్ళు జరిగినా, ఆ సంఘటన కళ్ళకు కట్టినట్లు జ్ఞాపకంవుంది.

పెద్దాయన ఒకాయన మా అక్కకోసం వస్తూండేవాడు. ఆయన అక్కంటే మహా యిష్టంగా వుండేవాడు. ఒక్కరోజుకూడా అక్కను విడిచిపెట్టి వుండేవాడు కాడు. అక్క ఎట్లా చేసిందో, ఈవిషయం ఆయన యింట్లోవాళ్ళకు తెలిసేటట్లు చేసింది. చీకటి పడినతర్వాత ఆయన భార్య ఎవ్వరికీ కనుపించకుండా మా యింటికి వచ్చింది తన భర్త మా యింటికి వస్తున్నాడా- అని అడిగింది.

"వస్తున్నారు" అని చెప్పింది అక్క.

రాకుండా చెయ్యవలసిందని ఆమె మా అక్కను కోరింది.

"మీరే చేసుకోరాదూ?" అని అడిగింది అక్క.

తాము సంసారులమనీ, పురుషులను ఆకర్షించే నేర్పుతాము వృత్తిగా పెట్టుకున్న వాళ్ళం కామనీ, అందుకని అలా వృత్తిగా పెట్టుకున్న వాళ్ళతో పోటీపడి తాము భర్తలను కాపాడుకోలేమని అన్నది. కాబట్టి తన భర్తను విడిచి పెట్టమని కోరింది.

ఈ మాటలకు అక్కకు కోపం వచ్చి "పోనీ మీరు నా దగ్గర ఎందుకు నేర్చుకోగూడదు?" అన్నది.

"వారితోపాటు మీరు కూడా రండి, నేర్పుతాను" అన్నది.

అక్క మాటలకు ఆమె ఉలిక్కిపడింది. కంగారు పడింది. సంబాళించుకొని "నా కెందుకివన్నీ -నేను సంసారిని" అన్నది.

"చేశావులెద్దు సంసారం! నువ్వూగాంగా" అన్నది అక్క.... అక్క సంగతి నాకు తెలుసు, అక్క ఏదైనా ఓర్చుకోగలదు గాని "నేను సంసారిని" అని ఏ స్త్రీ గొప్పగా చెప్పుకున్నా ఓర్చుకోగలిగేది కాదు.

అంతటితో వూరుకోక, "పోనీ మీరే ఒదిలిపెట్టగూడదా" అని అడిగింది అక్క.

"నేను తాళి కట్టినదాన్ని...." అని ఉక్రోషంగా మొదలుపెట్టింది ఆమె.

"కట్టారు లెద్దురూ తాళి. మీరేగా ఎట్లాగయితేం?" అన్నది అక్క. "అటువంటి తాళులు రోజుకి డెబ్బయి కడతాను నేను" అని పూర్తిచేసింది అక్క.

అక్క మాటలకు ఆమె లోలోపల ఉడికిపోయింది. అమ్మ చాలా సర్దటానికి ప్రయత్నించింది.

"చిన్నతనంలే అమ్మా! దాని మాటలు పట్టించుకోకండి" అని ఆమెను ప్రార్ధించింది. "నేనేదో సర్దుబాటు చెస్తానులెండి" అన్నది. కాని అక్క వూరుకుంటేగా!

"ఆయనకు నే నంటే అమితమైన ప్రేమ" అని మళ్ళీ రెట్టించింది.

"దీన్నేనా ప్రేమ అనేది?" అని అడిగింది ఆమె.

అక్క ఆమె ఉద్దేశం గ్రహించింది. దీనిని "కామం" అంటారని ఆమె ఉద్దేశం. "దీన్ని ప్రేమ అని ఎందుకంటారు? ఏ అర్ధరాత్రివేళో వచ్చి లైట్లు ఆర్పి నిద్రపోతున్న భార్య పక్కన జేరి, ఆమె నిద్రలేచే టప్పటికి పని పూర్తి చేసుకోవటం ప్రేమ! మంచి మంచం అక్కరలేదు? మంచిగాలి అక్కరలేదు! చివరకి మంచి మాట కూడా అక్కర్లేదు" అన్నది అక్క.

ఇక ఆమె అక్కడ వుండలేక పోయింది. వెళ్ళిపోయింది. ఆమె వెళ్ళిపోయిన తర్వాత అమ్మ అక్కను నానా చివాట్లు పెట్టింది.

"నువ్వెందుకూ పనికి రాకుండా పోతావ్!" అని అన్నది.

"ఇప్పుడు పనికివస్తున్న దానికంటె పనికి రాకుండాపోవటమే మెరుగు" అన్నది అక్క.

అక్క మనస్సు చాలా మంచిది. ఆ సంగతి నాకు తెలుసు. కాని జీవితంమీద విపరీతమైన అసంతృప్తి వుండేది. ఆ అసంతృప్తి ప్రతి

మాటలోనూ కనిపిస్తూనే వుండేవి. ఆ అసంతృప్తికి అప్పుడు నాకు కారణం తెలిసేది కాదు.

మా అమ్మకు నేను చదువుకోవాలని వుండేది. ఇంటి విషయం ఏదడిగినా, "నీకెందుకే ఈ గొడవంతా? శుభ్రంగా చదువుకుని ఏదన్నా వుద్యోగం చేసుకో" అనేది.

నాకూ చదువుకోవాలనే వుండేది. బాగా చదివేదాన్ని. స్కూలు ఫైనలు ప్యాసయ్యాను. ఆ రోజుల్లో నాకొక కుర్రవానితో పరిచయం అయింది. అతని పేరు మురళీ మోహనరావు.

మురళీ మోహనరావు పెళ్ళి చేసుకునే కులం. నన్ను వివాహం చేసుకోమని అడిగా. అప్పటికే ఆయన ఉద్యోగం చేసుకుంటున్నారు మా వివాహానికి తల్లిదండ్రులను ఒప్పిస్తానని, వారు ఒప్పుకోకపోతే వివాహం చేసుకుని వేరుగా ఉందామని చెప్పారు.

ఈ విషయం అమ్మతో చెప్పాను.

"పెళ్ళేమిటే నీ మొహం"అన్నది.అక్క-"ఉబలాటం తీరేదాకా పెళ్ళి అంటారు. తరువాత ఏదో వొక అభాండం నెత్తినవేసి తన్ని తగిలేస్తారు. అప్పటికి యే ఇద్దరు ముగ్గురు పిల్లలో పుట్టివున్నారంటే ఎత్తుకు తినాలిసిందే వాళ్ళు" అన్నది.

అక్క ఎప్పుడూ అట్లాగే మాట్లాడుతుంది.అందుకని ఆమె మాటలు పట్టించుకోలేదు. అమ్మను ఒప్పించటం ఏమంత కష్టంకాదు. ఎందుకంటే, ఆమె ఎప్పుడూ నేను వివాహం చేసుకోవటమే మంచిది- అనే అభిప్రాయంతో వుండేది. "కాకపోతే చదువు పూర్తిచేసుకొని ఉద్యోగంలో చేరి, తరువాత వివాహం చేసుకుంటే బాగుంటుందేమో-" అని అన్నది.

* * *

మా వివాహం అయింది. మురళీ మోహనరావుగారి తల్లిదండ్రులుగానీ, బంధువర్గంగానీ మా వివాహానికి రాలేదు. వివాహం అయిం

మేము వేరే కాపురం పెట్టాం. మురళీమోహనరావుగారు నేనంటేదాలా ఇష్టంగా వుండేవారు. కానిఅంత యిష్టంలోనూ చెడ్డ పరిస్థితులనుంచి నన్ను ఉద్ధరించాననే భావం లీలగా వారికి వుంటూనే వుండేది. అప్పుడు నన్నీ భావం ఎక్కువగా బాధపెట్టేదికాదు. వారు ఉద్ధరించిన మాట నిజమేగా. నాకోసం తల్లిదండ్రులకూ సంఘంలో ఉన్న గౌరవాన్ని త్యజి-చినమాట నిజమేగా అని అనిపించేది. అందుకని "మీ బంధువులను మన యింటికి తీసుకురాకు. అవసరం అనుకుంటే నీవే అప్పుడప్పుడు వెళ్ళివస్తూ వుండు" అని వారు చెప్పినప్పుడు కూడా నేను అట్టే మనస్సుని కష్టపెట్టుకోలేదు. వారుచేసిన స్వార్థత్యాగానికి నా వల్ల వారి కేవిధమైన అగౌరవం కలగకుండా చూడటం నా ధర్మమని నిశ్చయించుకున్నాను. ఆ విధంగా ప్రవర్తించాను.

"నువ్వీ వృత్తి మానివెయ్యాలి అక్కా" అన్నాను.

"ఎందుకే!"

"ఈ వృత్తిలో వున్నంత కాలం మనకు సంఘంలో గౌరవం వుండదు?"

"సరే, నువ్వు వివాహం చేసుకున్నావు గదా? నీకే మాత్రం వచ్చిందే సంఘంలో గౌరవం?"

ఈ ప్రశ్న నన్ను కలవరపరచింది. మాకు వివాహం అయింతర్వాత అనేక టీపార్టీలు జరిగినై. అన్నిటిలోనూ పెద్దలు మురళీమోహనరావుగారు చేసిన స్వార్థత్యాగాన్ని మెచ్చుకున్నారు. నా సంగతి ఎత్తినవారు లేరు. ఎవ్వరయినా ఎత్తినా "ఇటువంటి కులంలోనుంచి తన భార్యను ఎన్నుకోవడం ఆయన విశాల హృదయానికి విప్లవ దృష్టికి నిదర్శనం" అని మాత్రమే అన్నారు. పైగా కొంతమంది "మురళీమోహన్ మీ మీద ఉంచిన నమ్మకం సమంజసమైనదని ఋజువు చేసుకోవలసిన భారం మీమీద వుంది" అనికూడా అన్నారు.

అంటే ఎవ్వరూ నాకులం సంగతి మరచిపోలేదు అన్నమాట. నా శీలం మీద దృఢమైన నమ్మకం ఎవ్వరికీ లేదన్నమాట. ఇవన్నీ జ్ఞాపకం వచ్చి అక్కకు వెంటనే సమాధానం చెప్పలేకపోయాను.

"నేను ఇంకొక సంగతి అడుగుతాను చెప్పవే" అన్నది అక్క. "మన ఇంటికి అనేకమంది పెద్దపెద్ద వాళ్ళం, గొప్పగొప్పవాళ్ళం — అనుకునేవాళ్ళు వస్తున్నారు. వాళ్ళు చెయ్యని చెడుపని మనమేమీ చెయ్యటం లేదు గదా! వాళ్ళకు లేనిదేమే సంఘంలో గౌరవం? వాళ్ళతో సహవాసం చేసేటప్పుడు గానీ, సంబంధాలు చేసేటప్పుడు గానీ ఎవ్వరూ ఈ సంగతులు ఆలోచించరేం? వాళ్ళిక్కడకు వస్తూవుండిరి; సంఘంలో గౌరవం పొందుతూనే వుండిరి; వీలైనప్పుడల్లా మనల్ని గురించి ఒక చెడు మాట విసురుతూనే వుండిరి."

నిజమే! అక్క చెప్పింది నిజమే. కాని ఒకరికోసం మనం నీతిగా వుండం. మనకోసం మనమే ఉండాలని నా అభిప్రాయిం.

"ఇతరుల సంగతి అలావుంచు అక్కా. మన సంగతైనా మనం ఆలోచించుకోవాలి గదా" అన్నాను "మనల్ని చూచుకొని మనమే సిగ్గుపడే పనులు ఎందుకు చెయ్యాలి చెప్పు?" అన్నాను.

"సిగ్గు దేనికే? మన దగ్గరకు వచ్చేవాళ్ళకు లేని సిగ్గు మనకు ఎందుకు వుండాలి? పైగా వాళ్ళకుమల్లే మన మేమీ దొంగ చాటుపని చెయ్యటంలేదే! మనదగ్గరమాట మన దగ్గరా, భార్యల దగ్గరమాట భార్యల దగ్గరా చెప్పటంలేదే! మోసపుబ్రతుకు, అబద్ధాల బ్రతుకు—అవినీతి బ్రతుకు బ్రతుకున్నది వాళ్ళు. తమ బ్రతుకులను చూచుకొని వాళ్ళు సిగ్గు పడాలి. మన కేం రాజాబ్రతుకు బ్రతుకుతున్నాను."

ఇలా మాట్లాడేది అక్క. కాని ఆమె మనస్సులో వున్న సంఘర్షణ, వేదన నాకు తెలుసు. పైకి ఎన్నిచెప్పినా లోలోపల నా మాటలకు విలువ ఇవ్వకపోదనీ, ఆలోచించక పోదనీ నేను అనుకుంటూ వుండేదాన్ని.

మాకు ఆవూరునుంచి ట్రాన్స్ఫర్ అయింది. మురళీమోహనరావు గారికి తల్లిదండ్రుల నుంచి ఏరకమైన సహాయమూ రాకపోవటం వల్ల, కాపురం జరగటం కొంచం కష్టంగానే వుండేది. అందులో ఆయన ఎక్కువ

ఖర్చుపెట్టే స్వభావం కలవాడు. వివాహం కాకముందు అలంకరణకు నేనూ ఎక్కువగానే ఖర్చుపెడుతూ ఉండేదాన్ని ఇప్పుడు ఆయన పడుతున్న ఇబ్బందిని చూసి ఆ ఖర్చు తగ్గించి వేశాను. ఎంత తగ్గించినా అప్పుడప్పుడు డబ్బుకి కిటకిటలాడ వలసి వస్తూ వుండేది. ఏ క్షణాన నన్ను వివాహం చేసుకోవటంవల్ల ఈ ఇబ్బందులు పడవలసి వచ్చిందని ఆయన అనుకుంటాడో–అని నా కోసం ఖర్చు పెట్టుకోవటం పూర్తిగా మానివేశాను. అయినా ఆయన స్వభావం క్రమక్రమేణా మారక ఆగలేదు.

ఆ సంగతి నాకు–ఆయన మా అమ్మ సంగతి, అక్క సంగతీ ఇంటి దగ్గర మేము గడిపే జీవితము సంగతీ పదే పదే అడగటం మొదలు పెట్టి నప్పుడు తెలిసింది.

"మీ వాళ్ళంతా అలా బ్రతుకుతున్నప్పుడు నీకు కూడా అలాగే బ్రతకబుద్ధి అయ్యేదికాదూ!" అని అడిగే వారు.

"మీ ఇంటికి వచ్చినవాళ్ళు నీతో మాత్రం సరసాలు ఆడకుండా వుండేవారా?" అనేవారు.

"అప్పుడు నీ మనస్సులో ఎలా వుండేది?" చెప్పమనేవారు.

ఏమి మాట్లాడితే ఏమనుకుంటారో– అని అటువంటి సమయాల్లో నేను మెదలకుండా వూరుకునేదాన్ని.

మా ఇంటికి ఆయన స్నేహితులు నలుగురైదుగురు వస్తూ వుండేవారు. వారు లేనప్పుడు వచ్చిఏదో ఒక నెపంతో నన్ను మాటల్లోకి దింపటానికి ప్రయత్నించేవారు. అందులో సుకుమార్ అనే ఆయన మరీను. చీటికి మాటికీ వస్తూవుండేవాడు. వీరిలో ఎవ్వరికీ నేను వారి స్నేహితుని భార్యగా కనుపిస్తున్నట్టు వుండేదికాదు. వారికి ఎంత సేపూ నా కులమే జ్ఞాపకం వుండేది అనుకుంటాను. అందుకే అలా ప్రవర్తించే వారు. నాకు చాలా కష్టం వేసేది. ముక్తసరిగా సమాధానం చెప్పి పంపించేదాన్ని.

అప్పుడప్పుడు వారితో చెపుదామని అనిపించేదిగాని, చెపితే ఏమను

కుంటారో-అని భయపడి వూరుకున్నాను. నా మాట నమ్మవలసిన అవుసరం వారికి ఏముంది? నే నేం వివాహం చేసుకునే కులంలో పుట్టాను గనుకనా? ఎవ్వరినో ఒకర్ని వివాహం చేసుకొని మిగిలినవారిని కన్నెత్తి చూడటం తప్పనుకునే కులంలో పుట్టాను గనుకనా! నేను కల్పించి చెప్పాను అనుకో వచ్చు. కల్పించి చెప్పటం మాకు మామూలేనని అనేకమంది పెద్దలు తమ గ్రంథాల్లో వ్రాసి పెట్టిపోయారు కూడాను. అందుకుని అలాగే నా జాగ్రత్తలో నేను వుంటూ కాలం దొర్లించటం మొదలుపెట్టాను.

ఒకరోజు సుకుమార్ మామూలుగా వచ్చాడు. "ఆయన వున్నాడా" అని అడిగాడు.

"లేరు" అని సమాధానం చెప్పాను.

అయినా వెళ్ళిపోకుండా వసారాలో వున్న కుర్చీలో కూర్చుని "మీకు అభ్యంతరం లేకపోతే ఆయన వచ్చే వరకూ వుంటాను" అన్నాడు-నెమ్మదిగా సన్ను మాటల్లోకి దింపటానికి ప్రయత్నించాడు.

అంతలోకి వారు వచ్చారు. కాసేపు వా రిద్దరూ ఏమో మాటాడు కొంటూ కూర్చున్నారు. అతనినిపంపి వారు లోపలికి వచ్చారు.

"నేను వచ్చేటప్పటికి ఎంతసేపైంది-సుకుమార్ వచ్చి?" అని అడిగారు.

"మీరు వచ్చేముందే వచ్చారు" అన్నాను.

"మరి అతను అలా అన్నా డేం?"

"ఏమన్నారు?"

"చాల సేపటినుంచి నీ కోసం కాచుకు్కూచున్నా నోయ్" అన్నాడు.

"మాట వరసకు అన్నా రేమో!"

కాని, వారు నామాట నమ్మలేదు. ఆనాటినుంచీ నాతో ఎక్కువగా మాట్లాడటం మానివేశారు. ఎప్పుడో వెళ్ళేవారు.

నాకు విసుగుపుట్టింది. అక్కా, అమ్మా జ్ఞాపకం వచ్చారు. వాళ్ళని చూడాలనిపించింది. అమ్మనీ, అక్కనీచూచి రెండు రోజులు వుండివస్తాను— అని చెప్పాను వారితో ఒకనాడు.

"నీ యిష్టం" అన్నారు వారు.

మా యింటికి వెళ్ళాను. అక్క నన్ను చూచి ఆశ్చర్యపడి "ఇదే మిటే ఇలా అయిపోయింది!" అని అడిగింది.

"ఏం, బాగానే వున్నానే!" అన్నాను.

"ఏం బాగు—నీ మొహం. అచ్చంగా పతివ్రతలాగ తయా రయ్యావు" అన్నది.

అమ్మకూడా చిక్కిపోయాననీ, పూర్వంవున్న చురుకుతనమే పోయిందనీ, అసలు నేను నవ్వే నవ్వే మారిపోయిందనీ విచారపడింది.

నేను అక్కడ కులాసాగానే రెండురోజులు గడిపాను. రెండోరోజు ఇదివరకుమల్లే ఆ ఇంటికిపరాయి మొగవాళ్ళు, ఎవ్వరూ రావటం లేదు అని గ్రహించాను. అక్కను అడిగాను.

"ఇప్పుడు మన మొహం ఎవరు చూస్తారే?" అన్నది అక్క.

"ఏం?"

"సంసారులంతా మనకుమల్లేనే తయారు అవుతుండిరి- ఇక మన మెందుకు?" అని నవ్వింది. ఆ నవ్వులో జీవితంలో ఆమె అనుభవించిన బాధంతా వెలికి వచ్చినట్లయింది. అంతలో అమ్మ అందుకుని అసలు సంగతి చెప్పింది. అక్క కులవృత్తి మానివేసిందట. నేను చెప్పినప్పుడు పైకి వెటకారంగా మాట్లాడినా, నేను వెళ్ళినప్పటినుంచీ ఆ విషయం ఆలో చించి ఒక నిశ్చితాభిప్రాయానికి వచ్చి వృత్తి మానివేసిందట. ఆ మాటలు వినేటప్పటికి నాకు యెక్కడలేని సంతోషం వచ్చింది. అక్కని కావిలించు కొని ఏడ్చాను. అక్కకూడా కన్నీరు తుడుచుకుంది. కాస్త తమాయించుకున్న తరువాత "మరి కుటుంబం ఎట్లా గడుపుతున్నావే అక్కా?" అని అడిగాను.

184
శ్రీకాకుళం

"ప్రస్తుతం వున్న నగలు ఒక్కొక్కటే అమ్ముతున్నాను" అన్నది అక్క చిరునవ్వు నవ్వుతూ.

"ఎంతకాలం అని?" అని అడిగాను.

"నేనూ, అమ్మ— ఇద్దరం బ్రతకలేక పోతామటలేవే?" అన్నది అక్క.

నేను పరమ సంతోషంతో మావారి దగ్గరకు బయలుదేరాను. ఇది వరకు నామనస్సును కృంగదీస్తున్న వేదన ఇప్పుడులేదు. ప్రపంచంలో వున్న ప్రతి వస్తువూ వేరురూపంతో కనపడ నారంభించింది. అనిర్వచనీయమైన ఆనందం ఏదో నన్నావహించి తన్మయురాలిని చేసింది.

నేను ఇంట్లో అడుగుపెట్టీ పెట్టగానే ఈ విషయం వారితో చెప్పాను.

"ఎన్నాళ్లు?" అని అడిగా రాయన.

"ఎన్నాళ్ళేమిటండీ?" అన్నాను ఆశ్చర్యంగా.

"మీ అక్క వృత్తి వదిలి వుండేది?"

"బ్రతికినన్నాళ్ళూ!"

"ఇంకేం, నువ్వు మొదలుపెట్టు" అన్నా రాయన.

ఆ మాట ఎలా అనగలిగారో, ఏమో! వెయ్యిబాకులు పెట్టి పొడిచి నట్లయింది నాకు. నా మనస్సు విరిగి ముక్కలైంది. నేను వివాహం చేసుకొని కులానికి చెందాననే గదా వారు ఏ మాటపడితే ఆ మాట అనగలుగుతున్నారు! ఇంకొకరినైతే అనగలిగేవారా!

ఆనాటినుంచి నా జీవితం ఏడుపుమయమే అయింది. ఆయన ఇంటికి వస్తుండేవారు; వెళుతుండేవారు. వీలైనంత వరకు నన్ను తప్పుకు తిరిగేవారు. ఆయన ఇంట్లో లేనప్పుడల్లా నేను ఏడుస్తూ కూచునేదాన్ని. ఎవ్వరితో

చెప్పుకోను! ఎవరికి నా మీద సానుభూతి వుంది గనుక? ఈ నేను భర్త కోసం ఏడుస్తున్నానంటే ఎవ్వరైనా నమ్ముతారా?

ఆయన లేనప్పుడు ఒకరోజు సుకుమార్ వచ్చాడు; తీరిగ్గా కూచున్నాడు.

"నాకు చాలా విచారంగా వుంది" అన్నాడు.

"ఎందుకు?"

ఆయన నన్ను పరీక్షగా చూచి, "మీ కింకా ఈ విషయం తెలియదా?" అన్నాడు.

"ఏ విషయం?"

"మురళీమోహన్ మళ్ళీ పెళ్ళి చేసుకోబోతున్నాడు."

విన్నాను. ఎన్నాళ్ళనుంచో అనుకుంటున్నాను. యిటువంటి మాట ఎప్పుడో వినవలసివస్తుందని. అయినా ఏడుపు ఆగలేదు. పక్కమీదపడి దొర్లి దొర్లి ఏడ్చాను. అప్పటికే నాకు నెల తప్పింది. రాత్రి ఆయన వచ్చినప్పుడు అడిగాను.

"అవును" అన్నా రాయన.

"తప్పేముంది"

"ఇది మీకు ధర్మమేనా?"

"నా గతేంకాను?"

"నీకు వచ్చిన యిబ్బంది ఏముంది? నువ్వు కూడా వుండు" అన్నా రాయన.

నేను నిర్ఘాంతపోయాను. నేను నిర్ఘాంతపోవటం చూచి "కొత్తేముంది? మీ కులానికి మామూలేగా!" అన్నారు.

ఈ మాటలకు నా తల తిరిగిపోయింది.

కెవ్వున కేకవేసి యింట్లోకి పరుగెత్తాను. ఏరాయనా దొరికితే తల బద్దలు గొట్టుకుందా మనుకున్నాను. వెయ్యేళ్ళ భారతదేశ చరిత్ర నా కళ్ళ ముందు తాండవించింది. నన్ను ఉంపుడుకత్తెగా ఉండమని ఆయన కోరిక. పైగా అందులో తప్పులేదట. అలా వుండటం మాకు మామూలేనట!

అక్క జ్ఞాపకం వచ్చింది. సంఘం పేరు చెపితే అక్క అంత అక్కసు ఎందుకు వెళ్ళబోసుకునేదో అప్పుడు నాకు అర్థమయింది. ఎవ్వరో పేగులు ముక్కల క్రింద తరుగుతున్నట్లు అనిపించింది.

ఇక అక్కడ వో క్షణం వుండటం పాపం అనుకున్నాను; ఆ రాత్రే మా యింటికి బయలుదేరాను.

ఎట్లా తెలిసిందో, ఎవ్వరు చెప్పారో సుకుమార్‌కి, స్టేషన్‌కి వచ్చాడు. అంతా తనకు తెలిసినట్లే మాట్లాడాడు. నన్ను వెళ్ళవద్దన్నాడు. నాకు అభ్యంతరం లేకపోతే, తానే నన్ను పోషిస్తానన్నాడు. చివ్వరికి ఎన్నాళ్ళనుంచో నన్ను ప్రేమిస్తున్నానని చెప్పాడు.

“మురళీమోహన్ స్నేహితుడు అవటంవల్ల ఈ సంగతి చెప్పలేక పోయాను” అన్నాడు.

“ఇప్పటికీ ఆయన మీ స్నేహితుడేగా” అన్నాను. “మరి నన్ను ప్రేమిస్తానంటున్నారు-ఉండి పొమ్మంటున్నారు. మీకు వివాహం చేసుకున్న భార్య ఉన్నది గదా? ఆమెను ఏం చేస్తారు?” అని అడిగాను.

ఈ ప్రశ్నకు అతను తబ్బిబ్బుపడ్డారు. నేను వెయ్యగూడని ప్రశ్న వేసినట్టు నా ముఖం చూశాడు. చివరికి “ఉంటుంది, ఒక మూల” అన్నాడు.

వింటున్నారా? చెప్పే తీరులో మార్పు మాత్రమే. అందరు చెప్పేదీ ఒక్కటే. భార్యలూ వుంటారు; మేమూ వుండాలి.

“మీ కొక నమస్కారం, మీ సంస్కారానికి ఒక నమస్కారం; మీ భార్యలకు ఒక నమస్కారం. ఇక మీరు నా జోలికి రాకుండా వుండండి. అదే పదివేలు” అన్నాను.

నేను ఇంటికి వెళ్ళేటప్పటికి అక్క ఒక్కతే ఇంట్లో వుంది. అమ్మ ఎక్కడికో వెళ్ళింది. అక్కని చూడగానే పెళ్ళగించుకొని వచ్చింది ఏడుపు. కావలించుకొని ఏడ్చాను; జరిగిన సంగతంతా చెప్పుకొని ఏడ్చాను.

“పోనీలేవే-ఇక్కడే వుందువుగాని” అన్నది అక్క.

“మనకు గడిచేది ఎట్లా అక్కా?” అడిగాను. నలుదిక్కులూ పరికిస్తూ. ఇంటికి ఇదివరకు వున్న అలంకారాలు లేవు. సున్నం కొట్టించి

కూడా ఎన్నాళ్ళో అయినట్లుంది. ఓ ప్రక్క రెండు మంచాలు వున్నాయి. వాటిమీద రెండు దుప్పట్లు మాత్రమే పరచబడి వున్నాయి.వాటిమీద అమ్మా అక్కా పడుకుంటారు.

అక్క నా ఆలోచనలు గ్రహించింది. నన్ను పక్క పోర్షన్లోకి తీసుకు వెళ్ళింది. అక్కడ నాలుగు కుట్టుపని యంత్రాలు వున్నాయ్. నాకు వెంటనే తెలిసింది—అక్క కుట్టుపని మొదలుపెట్టి కుటుంబాన్ని సాకుతూ వుందని!

"మనలాంటివాళ్ళు ఇంకా నలుగురు బ్రతుకుతున్నారే, ఈ పనిమీద" అన్నది అక్క.

"చాలా మంచిపని చేశావు అక్కా" అన్నాను.

ఇక నేను అమ్మతోను, అక్కతోనూ వుండిపోయాను. మురళీ మోహన్‌రావుగారు మళ్ళీ పెళ్ళి చేసుకున్నారు. పెద్దలంతా సంతోషించారు. నేను చెడుగా ప్రవర్తించానని, అందుకనే పెళ్ళిళ్ళ విషయంలో సాంప్రదాయం పాటించాలని తీర్మానించుకున్నారట. కుక్కని సింహాసనం ఎక్కిస్తే చెప్పులు కొరకటం మానదని నిశ్చయించుకున్నారట.

"అదొక పీడకల. మరచిపో" అని పెద్దలు మురళీమోహనరావు గారికి సలహా చెప్పారట. మురళీమోహనరావుగారు పెద్దల సలహాలను శిరసావహించి పాటించటానికి సిద్ధంగా వుండనే వుండిరి!

ఈ విషయాలన్నీ కర్ణాకర్ణిగా విన్న అక్క "నీ కడుపున మగ పిల్లవాణ్ణి పుట్టనివ్వవే చెపుతాను" అన్నది.

"ఏం చేస్తావేమిటి అక్కా?"

"వాణ్ణి పెంచి, పెద్దవాణ్ణి చేసి, చదువు చెప్పించి, ఈ పెద్దల సంఘానికి వాడితో నిప్పు పెట్టిస్తాను" అన్నది. అంటూనే వున్నది.

—(O)—